

РЕДАКЦІЙНЕ

Енциклопедичний вісник
України

The Encyclopedia Herald
of Ukraine

2021. Vol. 13

DOI: 10.37068/evu.13.1

Editorial history:

accepted 30/11/2021
published 15/12/2021

Citation: Zhelezniak, M. (2021).
From the Editor-in-Chief. *Encyclopedia Herald of Ukraine*, 13, 5-8.
<http://doi.org/10.37068/evu.13.1>

© 2021 Author

This is an Open Access article,
distributed under the terms of
the Creative Commons Attribution
licence, which permits
unrestricted re-use, distribution,
and reproduction in any medium,
provided the original work is
properly cited.

ISSN 2706-9990 (print)
ISSN 2707-000X (online)

Від головного редактора

Микола Железняк

Інститут енциклопедичних досліджень НАН України,
Київ, Україна
ORCID: 0000-0002-8290-6345
Email: mykola@esu.com.ua

Резюме

Передмова головного редактора до 13-го випуску "Енциклопедичного вісника України".

Ключові слова

"Енциклопедичний вісник України", "Енциклопедія Сучасної України", Іван Дзюба.

From the Editor-in-Chief

Mykola Zhelezniak

NASU Institute of Encyclopedic Research, Kyiv, Ukraine
ORCID: 0000-0002-8290-6345
Email: mykola@esu.com.ua

Abstract

Foreword by the Editor-in-Chief to the 12th volume of the Encyclopedia Herald of Ukraine is proposed.

Keywords

Encyclopedia Herald of Ukraine, Encyclopedia of Modern Ukraine, Ivan Dziuba.

Для всіх українців величною подією 2021 року стала 30-та річниця від Дня відродження незалежності нашої держави. "Незалежність держави можна найкраще пізнати та зрозуміти, порівнюючи її зі свободою людини", – розмірковує архієпископ Любомир Гузар і продовжує, – "можна без застережень твердити, що існування народів і держав та їхня незалежність така ж природна, як свобода поодиноких осіб"¹. За власну гідність і свободу, за незалежність і соборність України 8 років воюють українці з московськими окупантами.

Цей рік знаменний для нас ще одним ювілеєм – 20-річчям від часу виходу друком першого тому "Енциклопедії Сучасної України". До цієї дати редакція ЕСУ поповнила електронну версію енциклопедії статтями 23-го тому, завершивши оприлюднення статей на літеру "Н". З цієї нагоди Інститут енциклопедичних досліджень НАН України здійснив опитування користувачів електронної версії ЕСУ, результати якого висвітлено на сторінках цього випуску (doi: 10.37068/evu.13.3).

2021 року академічна спільнота та громадськість вшанували 90-річчя Івана Дзюби проведенням урочистих читань, організованих Секцією суспільних і гуманітарних наук НАН України, а також виходом у світ кількох праць^{2,3} і низки статей у різних періодичних виданнях⁴. У продовження вітального "марафону" в цьому випуску публікуємо статтю (doi: 10.37068/evu.13.6), що виявилася дещо незвичною як з огляду на її структуру змісту, так і кількість співавторів (останнє взагалі мало характерне для публікацій у гуманітарних студіях). У її центрі – особистість Івана Дзюби, співголови редакційної ради "Енциклопедії Сучасної України", члена редколегії "Енциклопедичного вісника України". Усіх, хто долучився до підготовки статті (кількадесят осіб), об'єднує спільна праця над проектом ЕСУ та повага й пошана до І. Дзюби. Називаючи його ім'я, навмисне уникаю дефініцій, оскільки вважаю, що будь-яка з них повною мірою не здатна схарактеризувати діяльність, здобутки й значення цієї людини. Осягнення постаті Івана Дзюби ще в майбутньому, оскільки, порівнюючи Особу й Державу, згадаймо, що говорив І. Дзюба на презентації першого тому ЕСУ два десятиліття тому: "Ніхто з нас не знає достеменно, що ж таке Україна. Кожен володіє специфічним клаптиком знань". Проблема української ідентичності пере-

¹ Гузар, Л. (2016, 8 верес.). Незалежність держав така ж природна, як свобода поодиноких осіб. *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/columns/2016/09/8/7120004/>

² Дзюба, І. (2021). *Лицар літературної науки: Про Олександра Білецького* (Вступ. ст. М. Стріхи). Київ: Либідь.

³ Пирожков, С. (Гол. ред.). (2021). *До ювілею Івана Дзюби (до 90-річчя від дня народження)*. Київ: ІМФЕ.

⁴ Напр., див.: Добко, Т., Железняк, М., Мацкевич, Л., Фіх, Ю. (2021). Особистість у вирі сучасності. Академік Іван Михайлович Дзюба. *Україна: події, факти, коментарі*, 12, 76-101.

йшла до нас з минулих епох і досі лишається актуальною. ЕСУ покликана зробити істотний внесок у сприяння її розв'язання.

Зазначена стаття про постать І. Дзюби доповнює корпус знань про нього особистими спогадами чи враженнями – тими, що залишаються з авторами наданих текстів та, ймовірно, вплинули на їхню долю. А в поняття останньої, на думку відомого австрійського психолога Віктора Франкла, закладено "подвійний смисл: людина сама формує її, де це можливо, а де необхідно – з гідністю приймає її й терпить"⁵.

До ювілею відновлення української незалежності Наукове товариство історії дипломатії та міжнародних відносин спільно із закордонними дипломатичними установами України ініціювало встановлення у багатьох країнах світу меморіальних дощок українським дипломатам періоду визвольних змагань 1917–1921 років. Під час роботи над вивченням знакових місць, пов'язаних із діяльністю українських представництв за кордоном, було зібрано чимало нових матеріалів, зокрема й біографічного характеру, що заплановано оприлюднити в енциклопедичному словнику "Місця пам'яті української дипломатії". Цьому присвячено одну зі статей цього випуску (doi: 10.37068/evu.13.2).

У 2021 році вийшли друком кілька важливих енциклопедій: так, науковці Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника спільно з істориками інших університетів та академічних установ під керівництвом проф. Миколи Кугутяка, опублікувавши 4-й том, завершили роботу над проектом "Західно-Українська Народна Республіка 1918–1923: енциклопедія". Загальний обсяг видання склав близько 3000 фахових статей. Перші три томи з'явилися у 2018, 2019 і 2020 роках.

Шевченкознавчі студії збагатилися "Шевченківською енциклопедією: Тарас Шевченко та його сучасники", яку підготували науковці Інституту літератури ім. Т. Шевченка НАН України (відп. ред. Олександр Боронь). Літературознавчий доробок на ниві енциклопедистики доповнили фахівці Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя, уклавши енциклопедію "Микола Гоголь і Україна" (відп. ред. Григорій Самойленко). Заслуговує на увагу й "Літературна енциклопедія Черкащини". Її укладач – професор Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького Володимир Поліщук – упродовж років оприлюднював енциклопедичні матеріали на сторінках наукової періодики, не маючи достатніх можливостей для видання енциклопедії. Зрештою, йому вдалося здійснити задум, опублікувавши перший із трьох томів.

Відрядно, що і Г. Самойленко, і В. Поліщук є авторами низки статей у томах ЕСУ.

⁵ Франкл, В. (1990). *Человек в поисках смысла* (Пер. с англ. и нем.). Москва: Прогресс.

Побачило світ перше в історії енциклопедичне видання ісламських термінів українською мовою – "Іслам: енциклопедичний словник" (укл. Ігор Козловський, Михайло Якубович, Руслан Халіков, Саїд Ісмагілов). Енциклопедичний словник готували від 2013 року. У ньому вміщено понад тисячу гасел, що описують ісламську теологію, історичних постатей, події, релігійні школи тощо.

Попри згадані праці, 2021 рік виявився не надто плідним на енциклопедичні видання. Вочевидь, цю ситуацію спричинила пандемія COVID-19, збивши багатьох із нас з усталеного ритму життя. Саме у зв'язку з нею було перенесено на весну 2022 року кілька важливих в Україні та світі подій – відповідно 7-му наукову конференцію "Українська енциклопедистика" (Київ) та European Encyclopedia Conference (Загреб).